

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Gemeentehuis van Millen in Riemst (Millen)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Gemeentehuis van Millen, Riemst (Millen), Kromstraat 21 – monument
(opheffing)

Onderwerp

Benaming: gemeentehuis van Millen

Adres of ligging: Kromstraat 21, Riemst (Millen)

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (Gehele opheffing)

Dossiernummer: 4.001/73066/108.1

Bescherming

Beschermd als: monument

Beschermingsbesluit: ministerieel besluit van 17 maart 1995

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/2826>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/2267>

Samenvatting

Sinds een restauratie in 2007-2012 heeft het voormalig gemeentehuis ingeboet aan herkenbaarheid en representativiteit. Binnen het beschermd bestand van vergelijkbare gemeentehuizen is het gemeentehuis van Millen niet zeldzaam. De ensemblewaarde is beperkt. In zijn huidige toestand is de historische en architecturale waarde van het gemeentehuis onvoldoende om een bescherming als monument te motiveren.

Datum

Datum: 15/01/2024

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	4
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	4
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	5
2.5.	Juridische toestand.....	5
2.5.1.	Adres en kadaster	5
2.5.2.	Onroerend erfgoed	5
2.5.3.	Omgeving	5
3.	Evaluerend gedeelte	6
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	6
3.1.1.	Inleiding	6
3.1.2.	Zeldzaamheid	6
3.1.3.	Herkenbaarheid	7
3.1.4.	Representativiteit.....	7
3.1.5.	Ensemble	7
3.1.6.	Context.....	7
3.1.7.	Besluit	8
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	8
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	8
4.	Bronnen	8
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	8
5.1.	Omgevingsplan	8
5.2.	Fotobijlage	8
5.3.	Documentatie	8

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van het voormalig gemeentehuis van Millen in Riemst (Millen). De opheffing van de bescherming als monument kadert in de evaluatie van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van het gemeentehuis van Millen werd onderzocht in het project 'snelle screening' (2021-2022). Deze snelle screening had als doel om op een termijn van anderhalf jaar die beschermingen te detecteren die vandaag overduidelijk niet meer aan de hedendaagse selectiecriteria voor bescherming voldoen. Met uitzondering van de stedenbouwkundige ensembles en het archeologisch en varend erfgoed, werd het volledige beschermde bestand gescreend.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

Het voormalig gemeentehuis bevindt zich in de dorpskern van Millen, ongeveer 150 meter ten westen van de Sint-Stefanuskerk.

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend goed wordt weergegeven op een omgevingsplan in bijlage bij dit opheffingsdossier.

In de onmiddellijke omgeving van het beschermde gemeentehuis is er geen ander beschermd onroerend erfgoed. Tegenover het gemeentehuis, aan de Trinellestraat, zijn 'klooster en school' vastgesteld bouwkundig erfgoed¹. Hiervan is het 'klooster en schoolgebouw' aan de Kattestraat beschermd als monument².

2.2. Historiek van het beschermde goed

Het voormalig gemeentehuis van Millen werd gebouwd op het einde van de 19de eeuw³. Het schoolgebouw tegen de achtergevel van het gemeentehuis dateert vermoedelijk van dezelfde bouwcampagne. Het intussen verdwenen opschrift 'GEMEENTEHUIS MILLEN 1935' in het centrale boogveld slaat misschien op een verbouwing waarbij de centrale puntgevel met rondboogvenster werd toegevoegd.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

De Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen (PCML) gaf op 12 oktober 1993 een ongunstig advies voor de bescherming als monument van het gemeentehuis⁴. De PCML gaf wel een gunstig advies voor een bescherming als dorpsgezicht van het gemeentehuis, de school en naastliggende hoeve.

De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML) gaf op 12 januari 1995 volgend gemotiveerd advies: "*MILLEN : Kromstraat 21 dient als monument beschermd omwille van het algemeen belang gevormd door de historische-, in casu architectuurhistorische waarde als neoclassicistische gemeentehuis en school uit het einde van de XIXde eeuw : een bakstenen dubbelhuis met middenrisaliet en driehoekig fronton*".

Op 17 maart 1995 volgde de bescherming als monument van het gemeentehuis, samen met 44 andere monumenten en 26 dorpsgezichten in de fusiegemeente Riemst. Het

¹ <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/18483>

² <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/2264>

³ Schlusmans 1990, 47.

⁴ Onroerend Erfgoed Limburg, beschermingsdossier 4.01/73066/113.1 OL000287.

schoolgebouw achter het gemeentehuis en de naastliggende hoeve werden niet beschermd.

Het niet beschermde schoolgebouw werd in 2002 gerestaureerd⁵. Na het gunstig advies voor de restauratie van het gemeentehuis in 2004 (22 november) volgde in 2005 de toekenning van een restauratiepremie. Met deze erfgoedpremie werd het voormalig gemeentehuis gerestaureerd van 2007 tot 2012.

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 3 juni 2022. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. De registratie werd aangevuld met foto's van 31 mei 2022 aangeleverd door de eigenaar. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

Het gemeentehuis bewaart zijn oorspronkelijke volume en buitengevels uit het einde van de 19de eeuw. Het schrijnwerk van ramen en deuren is grotendeels vervangen, soms met een gewijzigde raamindeling. Op de hoekrisalieten en op enkele plaatsen aan de zijgevels heeft de plint haar bepleistering verloren en is het baksteenmetselwerk zichtbaar. De trap naar de deur in de voorgevel is niet meer in de oorspronkelijke vorm en afmetingen bewaard. Bij de restauratie in 2007-2012 werd de bakgoot gereconstrueerd. Bewaarde oorspronkelijke interieurelementen zijn de vloer in cementtegels, de trap en de plankenvloer op de verdieping.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

Het adres van het voormalig gemeentehuis van Millen is Kromstraat 21 in Riemst (Millen). De kadastrale gegevens zijn: Riemst, 8ste afdeling, sectie B, perceelnummer 1292E (deel).

De kadastrale gegevens zijn ongewijzigd sinds de bescherming als monument.

2.5.2. Onroerend erfgoed

Het voormalig gemeentehuis van Millen is beschermd als monument (ministerieel besluit van 17 maart 1995, 'voormalig gemeentehuis').

Het gemeentehuis is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed ('Gemeentehuis van Millen en school', ID 16549).

2.5.3. Omgeving

Het voormalig gemeentehuis van Millen is gelegen in woongebied met landelijk karakter (origineel gewestplan Sint-Truiden – Tongeren).

⁵ Onroerend Erfgoed Limburg, lopend archief, DL 398 Riemst.

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

3.1.1. Inleiding

Het gemeentehuis bewaart zijn oorspronkelijke volume en buitengevels uit het einde van de 19de eeuw. Het schrijnwerk van ramen en deuren is grotendeels vervangen, met gewijzigde raamindeling. Op meerdere plaatsen heeft de plint van de buitengevels haar bepleistering verloren en is het baksteenmetselwerk zichtbaar. De trap naar de deur in de voorgevel is niet meer in de oorspronkelijke vorm en afmetingen bewaard. In het interieur zijn slechts enkele erfgoedelementen bewaard.

Artikel 6.2.1, 3°, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: "*door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming*".

In functie van een algemene evaluatie van het beschermd bestand in Vlaanderen die als doelstelling heeft om een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen te vrijwaren, wordt het beschermd erfgoed getoetst aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde. Deze evaluatie is gebaseerd op de erfgoedwaarde zoals vermeld in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 2.1, 26°: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurerende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen en de cultuurgooderen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen. Daarnaast zijn de vijf selectiecriteria gebruikt die ook gehanteerd worden in functie van bescherming en die het afwegingskader vormen om het onroerend erfgoed te waarderen:

- 1° zeldzaamheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed uitzonderlijk voorkomt in relatie met de geografische context, de historische context, het type of het oeuvre;
- 2° herkenbaarheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een goed leesbare uitdrukking is van zijn oorspronkelijke functie, uitzicht of vormgeving, of van een belangrijke fase in de latere ontwikkeling daarvan;
- 3° representativiteit: geeft aan in hoeverre het onroerend goed typerend is voor een geografische of historische context of een welbepaalde type of een bepaald oeuvre;
- 4° ensemble: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een sterke samenhang vertoont tussen de verschillende elementen;
- 5° context: geeft aan in hoeverre er tussen het onroerend goed en zijn directe of ruimere omgeving een sterke visuele of inhoudelijke relatie is.

3.1.2. Zeldzaamheid

Vlaanderen telt 36 gemeentehuizen uit het laatste kwart van de 19de eeuw met een beschermd statuut (monument en/of stads- en dorpsgezicht). Hiervan bevinden er zich acht in Limburg, waarvan zeven met een al dan niet aangebouwde schoolvleugel uit dezelfde periode: Rotem (Dilsen-Stokkem)⁶, Heks (Heers)⁷, Gutschoven (Heers)⁸, Leut

⁶ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/71535>

⁷ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/32082>

⁸ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/32075>

(Maasmechelen)⁹, Millen (Riemst)¹⁰, Kanne (Riemst)¹¹ en Rutten (Tongeren)¹². Gezien dit aantal beschermde gemeentehuizen in Vlaanderen en in Limburg kan het gemeentehuis van Millen worden beoordeeld als niet zeldzaam.

3.1.3. Herkenbaarheid

Het oorspronkelijke bouwvolume en de buitengevels van het voormalig gemeentehuis van Millen zijn bewaard. Toch heeft het gebouw aan herkenbaarheid ingeboet door enkele recente ingrepen. Dat zijn met name de plaatselijk beschadigde plint van de buitengevels, de gewijzigde trap aan de voorgevel en de vervanging van het schrijnwerk.

De vermelde gemeentehuizen (met bijhorende schoolgebouwen) van Heks, Gutschoven, Leut, Kanne en Rutten hebben door het gelijkaardige tot zelfs quasi identieke ontwerp een minstens even grote herkenbaarheid als het gemeentehuis van Millen. Al deze gemeentehuizen tellen twee bouwlagen en hebben, net als in Millen, een voorgevel van drie traveeën met middenrisaliet. Deze gemeentehuizen zijn materieel beter bewaard dan in Millen: de plinten in hardsteen zijn intact en de ramen bevatten oorspronkelijk schrijnwerk of hebben een indeling naar oorspronkelijk model. In Heks wordt de herkenbaarheid nog versterkt door het bewaarde oorspronkelijke opschrift 'gemeentehuis' boven de centrale ingang.

3.1.4. Representativiteit

De opbouw in twee verdiepingen, het gevelontwerp en de buitengevels in baksteen zijn gemeenschappelijke kenmerken van de gemeentehuizen van Millen, Heks, Gutschoven, Leut en Rutten. Met het gemeentehuis van Kanne is ook een eerder zeldzaam type beschermd met buitengevels in bepleisterde Maastrichtersteen. Het gemeentehuis van Millen bezit door de ingrepen aan het exterieur en interieur echter een minder grote representativiteit dan de hier vermelde gemeentehuizen, die materieel beter bewaard zijn of die, wat de ramen betreft, de indeling naar oorspronkelijk model hebben behouden.

3.1.5. Ensemble

Het interieur van het voormalig gemeentehuis bewaart nog enkele erfgoedelementen (vloer in cementtegels, trap, plankenvloer op de verdieping). Er is daarom ensemblewaarde aanwezig. De bewaarde interieurelementen bezitten echter geen uitzonderlijke erfgoedwaarde.

3.1.6. Context

De locatie op de kop van twee straten en het aangebouwde schoolgebouw verlenen aan het voormalig gemeentehuis contextwaarde. De contextwaarde is echter aangetast sinds de bescherming in 1995. Het niet beschermde schoolgebouw bewaart zijn oorspronkelijke volume en buitengevels, maar het schrijnwerk is integraal vervangen. Het blinde boogveld met het opschrift 'GEMEENTEHUIS MILLEN 1935' is niet meer bewaard. Het interieur bevat geen erfgoedelementen. De hoeve naast het schoolgebouw is vervangen door nieuwbouw. Het heel gelijkaardige gemeentehuis van Heks bezit een beduidend sterkere contextwaarde dan dat van Millen. Voor het gemeentehuis staat het oorlogsmonument, een krachtige uitdrukking van de lotgevallen van de dorpsgemeenschap van Heks in de 20ste eeuw. Naast het gemeentehuis staan een monumentale taxus en paardenkastanje, wat van het gemeentehuis van Heks een waardevolle geheel van bouwkundig en houtig erfgoed maakt. Deze landschappelijke dimensie ontbreekt bij het gemeentehuis van Millen.

⁹ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1238>

¹⁰ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/36952>

¹¹ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/36928>

¹² <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/37574>

3.1.7. Besluit

Binnen het beschermde bestand van gemeentehuizen uit het laatste kwart van de 19de eeuw in Vlaanderen en Limburg is het voormalig gemeentehuis van Millen niet zeldzaam. Het gemeentehuis van Millen bezit een lagere herkenbaarheid, representativiteit en contextwaarde dan andere beschermde gemeentehuizen in Limburg. De ensemblewaarde van het gemeentehuis van Millen is beperkt. In de huidige toestand is de historische en architecturale waarde van het gemeentehuis onvoldoende om een bescherming als monument te motiveren. De erfgoedwaarden zijn echter niet volledig verloren gegaan. Het voormalig gemeentehuis van Millen blijft daarom opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed.

De bescherming van het gemeentehuis van Millen als monument wordt opgeheven omwille van het algemeen belang.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

Het inhoudelijk dossier bij de bescherming documenteert en registreert de erfgoedwaarden van het monument in voldoende mate.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument van het gemeentehuis van Millen, Kromstraat 21 in Riemst (Millen), wordt geheel. Het kadastraal perceel gevat door de opheffing is opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

Archiefbronnen

Onroerend Erfgoed Limburg, beschermingsdossier 4.01/73066/113.1 OL000287.

Onroerend Erfgoed Limburg, lopend archief, DL 398 Riemst.

Werken

SCHLUSMANS F. met medewerking van VANTHILLO C. 1990: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Tongeren, Kantons Riemst - Tongeren*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 14n1, Brussel – Turnhout.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archiefphoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.